

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อไปนี้

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.1 ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.3 ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
 - 1.4 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. หลักการ แนวคิดการมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม
 - 2.2 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม
 - 2.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม
 - 2.4 รูปแบบของการมีส่วนร่วม
 - 2.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม
 - 2.6 ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม
 - 2.7 การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. กลุ่มโรงเรียนโป่งนก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 3
 - 3.1 ข้อมูลทั่วไปของตำบลโป่งนก
 - 3.2 ข้อมูลชุมชนและกลุ่มประชาชนในตำบลโป่งนก
 - 3.3 ข้อมูลกลุ่มโรงเรียนโป่งนก
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ตัวแทนของประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเขตชุมชน ที่เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียนหรือสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในชุมชน บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาอันเนื่องมาจากเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ต้องการให้ประชาชน

ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาอย่างแท้จริงในลักษณะเป็นเจ้าของหรือหุ้นส่วนของสถานศึกษา

1. ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

อุทัย บุญประเสริฐ (2543, หน้า 157 – 159) กล่าวถึงคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง คณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ผู้ปกครอง ชุมชน บุคลากรทางการศึกษาของสถานศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่าเป็นคณะบุคคลที่มีความสำคัญ ที่ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์การอย่างเป็นทางการ ที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนที่เป็นสมาชิกของชุมชน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ คือ คณะกรรมการโรงเรียน (school board of school committee of school council) ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนนักเรียนและผู้บริหารสถานศึกษา

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 17) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษา หมายถึง บุคคลที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและนักเรียน

วีระวัฒน์ อุทัยรัตน์ (2544, หน้า 3) ได้กล่าวถึงความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานคือ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลซึ่งทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการของคณะกรรมการสถานศึกษา

ดิเรก วรรณเคียร (2545, หน้า 129–131) ได้ให้ความหมายของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ คณะกรรมการสถานศึกษา (school council) มีอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและการบริหารทั่วไป ซึ่งคณะกรรมการสถานศึกษาประกอบด้วย ตัวแทนผู้ปกครอง ตัวแทนครู ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตัวแทนองค์กรชุมชน ตัวแทนศิษย์เก่า ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้บริหารสถานศึกษา

จากความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง บุคคลซึ่งทำหน้าที่กำกับ ส่งเสริม สนับสนุนกิจการของสถานศึกษา มีบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดเป้าหมายของสถานศึกษา อีกทั้งทำหน้าที่ในการกำกับดูแลและส่งเสริมกิจการของสถานศึกษาในฐานะที่เป็นองค์การอย่างเป็นทางการ ที่จะมีส่วนร่วมกับชุมชนในการจัดการศึกษา

2. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กองนโยบายและแผนงาน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ (2543, หน้า 13-20) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้โดยกำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อยสถานศึกษาละเจ็ดคน แต่ไม่เกินสิบห้าคน ประกอบด้วย

1. ผู้แทนผู้ปกครอง ได้แก่ ผู้แทนของผู้มีรายชื่อเป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสองคน
2. ผู้แทนครู ได้แก่ ผู้แทนของข้าราชการครูผู้ปฏิบัติการสอน และผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสองคน
3. ผู้แทนองค์กรชุมชน ได้แก่ ผู้แทนองค์กรชุมชน สมาคม มูลนิธิ องค์กรเอกชนหรือกลุ่มบุคคลในรูปอื่นใดที่ดำเนินกิจกรรมเพื่อประโยชน์ของสาธารณะและมีที่ตั้งอยู่ในเขตบริการของสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสองคน
4. ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ ผู้แทนของเทศบาล องค์การบริหาร
5. ผู้แทนศิษย์เก่า ได้แก่ ผู้แทนสมาคมศิษย์เก่า ชมรมศิษย์เก่าหรือบุคคลที่เคยศึกษาจากสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสี่คน
6. ผู้ทรงคุณวุฒิ ได้แก่ ผู้นำทางศาสนา ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยในท้องถิ่น ข้าราชการบำนาญ ข้าราชการอื่นนอกสังกัดสถานศึกษา พนักงานรัฐวิสาหกิจ เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ เจ้าของหรือผู้บริหารสถานประกอบการทั้งในและนอกเขตบริการของสถานศึกษานั้นจำนวนไม่เกินสี่คนให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นกรรมการและเลขานุการโดยให้คณะกรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่ง ใน (1) (2) (3) และ (6) เป็นประธานและอีกคนหนึ่งเป็นรองประธาน และกำหนดสัดส่วนของคณะกรรมการเพื่อให้ได้มาซึ่งคณะกรรมการ โดยกำหนดให้มีสตรีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของคณะกรรมการทั้งหมด

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 มาตรา 38 วรรคสองและวรรคสามประกอบกับกฎกระทรวงกำหนดจำนวนกรรมการ คุณสมบัติหลักเกณฑ์ วิธีการสรรหา การเลือกประธานกรรมการและกรรมการ วาระการดำรงตำแหน่งและการพ้นจากตำแหน่งของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ได้

กำหนดแนวทางให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ มาตรา 40 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาระดับขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 2 – 19)

1. จำนวนคณะกรรมการ

1.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน ให้มีคณะกรรมการจำนวน 9 คน

1.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวนนักเรียนเกิน 300 คนขึ้นไป ให้มีคณะกรรมการจำนวน 15 คน

2. องค์ประกอบของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานประกอบด้วย

2.1 กรรมการที่เป็นผู้แทนปกครอง จำนวน 1 คน

2.2 กรรมการที่เป็นผู้แทนครู จำนวน 1 คน

2.3 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรชุมชน จำนวน 1 คน

2.4 กรรมการที่เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน

2.5 กรรมการที่เป็นผู้แทนศิษย์เก่า จำนวน 1 คน

2.6 กรรมการที่เป็นผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาในพื้นที่

2.6.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 1 รูป หรือ 1 คน

2.6.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 2 รูป หรือ 2 คน หรือ 1 รูป หรือ 1 คน

2.7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ต้องเป็นประธานคณะกรรมการ จำนวน 1 คน

2.7.1 สถานศึกษาขนาดเล็ก จำนวน 2 คน

2.7.2 สถานศึกษาขนาดใหญ่ จำนวน 7 คน

2.8 ผู้อำนวยการสถานศึกษา เป็นกรรมการและเลขานุการ

3. คุณสมบัติของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้มีสิทธิได้รับการเสนอชื่อต้องมีคุณสมบัติทั่วไป และคุณสมบัติเฉพาะดังนี้

3.1 คุณสมบัติทั่วไป

3.1.1 มีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์

3.1.2 ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย

3.1.3 ไม่เป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ

3.1.4 ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

3.1.5 ไม่เป็นคู่สัญญาตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2535 และที่แก้ไขเพิ่มเติมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหรือสถานศึกษาในเขตพื้นที่

ในกรณีผู้ได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ ผู้ใดมีลักษณะต้องห้ามตาม (5) ต้องออกจากความเป็นบุคคลซึ่งมีลักษณะต้องห้ามหรือแสดงหลักฐานให้เป็นที่เชื่อได้ว่าตนได้เลิกประกอบกิจการใด ๆ อันมีลักษณะต้องห้ามดังกล่าวแล้วต่อผู้อำนวยการสถานศึกษา ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับการแต่งตั้ง หากมิได้ดำเนินการดังกล่าวให้ถือว่าผู้นั้นไม่เคยได้รับการแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการหรือกรรมการ

3.2 คุณสมบัติเฉพาะ

3.2.1 ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้ปกครองตามทะเบียนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษานั้น ไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างของสถานศึกษาหรือที่ปรึกษาหรือผู้เชี่ยวชาญซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

3.2.2 ผู้แทนครู ต้องเป็นครูซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีต่าง ๆ ในสถานศึกษานั้น

3.2.3 ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นสมาชิกขององค์กรของชุมชน หรือองค์กรที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีสมาชิกรวมตัวกันไม่น้อยกว่า 15 คน เพื่อดำเนินกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมและชุมชนโดยส่วนรวมอย่างต่อเนื่องเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี มีผลงานที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับรอง และมีที่ตั้งที่แน่นอนอยู่ในท้องที่ตำบล หรือแขวงที่เป็นภูมิลำเนาของนักเรียนในสถานศึกษาหรือท้องที่ตำบลที่สถานศึกษาตั้งอยู่ ต้องไม่เป็นครู เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

3.2.4 ผู้แทนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้บริหาร ข้าราชการ เจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือบุคคลอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมอบหมายต้องมีบัตรประจำตัว เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือหนังสือรับรองที่ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ๆ

3.2.5 ผู้แทนศิษย์เก่า เป็นผู้ที่เคยศึกษาหรือสำเร็จการศึกษาจากสถาบันนั้น ไม่เป็นครูหรือเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

3.2.6 ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นที่ทางราชการรับรองในพื้นที่ ได้แก่ พระภิกษุสงฆ์ หรือผู้นับถือศาสนาที่ทางราชการรับรอง

3.2.7 ผู้ทรงคุณวุฒิ ไม่เป็นกรรมการสถานศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเกินกว่า 3 แห่งในเวลาเดียวกัน ไม่เป็นครู หรือเจ้าหน้าที่ หรือลูกจ้างของสถานศึกษา หรือที่ปรึกษา หรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีสัญญาจ้างกับสถานศึกษานั้น

4. ขั้นตอนการสรรหาและการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.1 ผู้อำนวยการสถานศึกษาประกาศการสรรหาและเลือกคณะกรรมการ

4.2 สถานศึกษาทำการเปิดรับสมัคร หรือรับการเสนอชื่อเข้ารับการเลือกเป็น คณะ กรรมการแต่ละประเภท

4.3 สถานศึกษาตรวจสอบคุณสมบัติของผู้สมัครหรือผู้ที่ได้รับการเสนอชื่อ

4.4 สถานศึกษาประกาศชื่อผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการแต่ละ ประเภท

4.5 สถานศึกษาดำเนินการ ให้ผู้มีสิทธิเข้ารับการเลือกเป็นกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ละประเภทเลือกกันเอง ให้เหลือตามจำนวนที่กำหนดให้

ในกรณีไม่มีองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลหรือแขวงที่เป็นภูมิสำเนาของ นักเรียนในสถานศึกษาหรือตำบลที่สถานศึกษาดังอยู่ หรือมีแต่ไม่เสนอชื่อผู้แทนเข้ารับการเลือก เป็นกรรมการ ให้ผู้อำนวยการสถานศึกษาสรรหาผู้แทนองค์กรชุมชนในท้องที่ตำบลใกล้เคียงกับ สถานศึกษาหรือในท้องที่ตำบลของเขตพื้นที่การศึกษาใกล้เคียงเป็นกรรมการผู้แทนองค์กร ชุมชนในสถานศึกษานั้น

สถานศึกษาที่มีสภาพและมีลักษณะของการปฏิบัติงานแตกต่างจาก สถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยทั่วไป ซึ่งไม่สามารถแต่งตั้งคณะกรรมการสถานศึกษาได้ครบ องค์ประกอบตามกฎหมายกระทรวงนี้ การกำหนดองค์ประกอบ อำนาจหน้าที่ หลักเกณฑ์ วิธีการ สรรหาและจำนวนกรรมการในแต่ละลักษณะและประเภทของสถานศึกษาให้เป็นไปตามระเบียบ ของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4.6 สถานศึกษาดำเนินการสรรหาและเลือกกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

4.7 สถานศึกษาดำเนินการให้กรรมการ ร่วมกันเลือกผู้ทรงคุณวุฒิเป็น ประธาน

4.8 ผู้อำนวยการสถานศึกษาเสนอรายชื่อ ผู้ที่ได้รับการสรรหาต่อ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพิจารณาแต่งตั้งประธานกรรมการและกรรมการ

4.9 ผู้อำนวยการเขตพื้นที่การศึกษา ประกาศแต่งตั้งคณะกรรมการ สถานศึกษา

การดำเนินการสรรหาเลือกประธานกรรมการและกรรมการ เพื่อทำการเสนอ ต่อผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแต่งตั้ง ต้องดำเนินการให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน

5. ขั้นตอนและวิธีการสรรหากรรมการแทนตำแหน่งที่ว่าง

5.1 วาระการดำรงตำแหน่งของประธานกรรมการ และกรรมการใน คณะกรรมการสถานศึกษา มีวาระในการดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี และอาจได้รับการ แต่งตั้งอีก แต่จะดำรงตำแหน่งเกิน 2 วาระติดต่อกันไม่ได้

5.2 ประธานกรรมการและกรรมการ ในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้รับการสรรหาและแต่งตั้งแทนตำแหน่งก่อนถึงวาระ ให้อยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของประธานกรรมการหรือกรรมการซึ่งตนแทน

5.3 ในวาระเริ่มแรก ให้ดำเนินการสรรหา และเลือกประธานกรรมการ และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้แล้วเสร็จภายใน 90 วัน นับแต่กฎกระทรวงใช้บังคับ

5.4 กรณีที่ประธานกรรมการและกรรมการพ้นจากตำแหน่งก่อนที่จะครบวาระ ให้ดำเนินการสรรหาเลือกและแต่งตั้งประธานกรรมการหรือกรรมการแทนภายใน 90 วัน เว้นแต่วาระของกรรมการเหลืออยู่ไม่ถึง 180 วัน จะไม่ดำเนินการใดก็ได้และให้ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งแทนอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของผู้ซึ่งตนแทน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางการศึกษา ที่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษามากขึ้น นับแต่ครั้งที่เป็นการศึกษาประชาบาลก็มีคณะกรรมการตำบลเป็นผู้จัดการศึกษาในโรงเรียนต่อมามีการประกาศใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 พร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จนถึงปัจจุบันได้มีการประกาศในกฎกระทรวง กำหนดให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 ใหม่ โดยให้มีองค์ประกอบของชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นและการจัดการศึกษาที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน จึงนับจะมีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ

3. ความสำคัญของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นองค์คณะบุคคลที่ทำงานร่วมกับสถานศึกษาเพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็ง สามารถบริหารจัดการศึกษาด้วยตนเองได้ตามกรอบที่กฎหมาย กำหนด ดังนั้นความหลากหลายของบุคคลที่เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ จึงเอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพ การศึกษาที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ในด้านต่างๆ บุคคลที่ได้รับการคัดเลือก เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2547, หน้า 19-20) ดังนี้

ผู้แทนผู้ปกครอง เป็นผู้สะท้อนปัญหาและความต้องการด้านคุณภาพทางการศึกษาและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียนทั้งในส่วนที่คาดหวังและสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นและ ร่วมมือกับครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครองและชุมชนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ผู้แทนครู เป็นผู้ที่มีความชำนาญในสายวิชาชีพครูมีความสำคัญต่อการนำเสนอข้อมูลด้านกระบวนการเรียนรู้ ปัญหา และความต้องการการสนับสนุน ช่วยเหลือ รวมทั้งรายงานงานผลการจัดการศึกษา

ผู้แทนองค์กรชุมชน เป็นผู้สะท้อนสภาพของปัญหาและความต้องการในการพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นสมาชิกส่วนหนึ่งของชุมชน และให้ความร่วมมือกับสถานศึกษาทั้งในด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น แหล่งเรียนรู้

ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นผู้สะท้อนสภาพปัญหาและความต้องการที่มีครอบคลุมทั้งเขตพื้นที่บริการของสถานศึกษาและมีความสำคัญต่อสถานศึกษาอย่างยิ่งในเรื่องการขอรับการสนับสนุนด้านงบประมาณ ทรัพยากรทางการจัดการศึกษาและเชื่อมโยงแผนพัฒนาการศึกษา กับแผนพัฒนาท้องถิ่น

ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา เป็นผู้สะท้อนภาพของความรัก ความศรัทธา ความภาคภูมิใจต่อสถาบันการศึกษาที่ตนได้รับการศึกษา ช่วยจรรโลงคุณค่าของสถาบันไปสู่ศิษย์รุ่นหลังให้ประสบความสำเร็จในการศึกษาเช่นกัน

ผู้แทนพระภิกษุสงฆ์และหรือผู้แทนองค์กรศาสนาอื่นในพื้นที่ เป็นผู้นำเสนอและเติมเต็มข้อมูลด้านคุณธรรม จริยธรรมตามหลักธรรมของศาสนาซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการจัดการเรียนรู้เพื่อให้นักเรียนเป็นคนดีของสังคม

ผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการศึกษาได้ครอบคลุมในทุกๆ ด้านอย่างมีคุณภาพและมีประสิทธิภาพ ทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งและมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะกรรมการและเลขานุการซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของสถานศึกษา เป็นบุคคลสำคัญที่จะสะท้อนภาพของการบริหารจัดการ ผู้ช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา สร้างแรงจูงใจ กระตุ้นการทำงาน ทบทวนรายงาน สะท้อนความคิด เปิดโอกาสให้ผู้แทนแต่ละกลุ่มได้แสดงบทบาทอย่างเต็มที่ จัดเตรียมการประชุม บันทึกการประชุม รายงานผลการประชุม และสนับสนุนด้านอุปกรณ์ ห้องประชุม วัสดุใช้สอย ฯลฯ รวมทั้งการพิจารณานำมติ ข้อคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากที่ประชุมไปสู่การปฏิบัติ

ดังนั้นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ถือว่าเป็นคณะบุคคลที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพในการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องอาศัยผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญในสาขาหลากหลายและเข้าใจการศึกษา มีความมุ่งมั่น มีเวลาที่จะอุทิศแรงกายแรงใจ พัฒนาสถานศึกษาของชุมชนให้มีคุณภาพและได้มาตรฐานตามที่ชุมชน สังคม และประเทศชาติต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้ชุมชน สังคมเข้มแข็ง และประเทศชาติก้าวหน้า

4. บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถานศึกษาถือได้ว่าเป็นหน่วยงานหลักในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษา แห่งชาติและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง จึงกำหนดให้มีคณะกรรมการซึ่งเป็นองค์คณะบุคคลทำหน้าที่ กำกับ และส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาให้เป็นไปตามนโยบาย มาตรฐานในการ บริหารจัดการทางการศึกษา ทั้งนี้การดำเนินงานให้ประสบความสำเร็จนั้นสถานศึกษาและ คณะกรรมการต้องเข้าใจบทบาทหน้าที่ของกันและกัน ควรมีรูปแบบ วิธีการทำงานที่ประสาน สอดคล้องกัน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาการศึกษาให้บรรลุผลตามที่ร่วมกันกำหนดขึ้น

กระทรวงศึกษาธิการ (2547, หน้า 13) ได้เสนอบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านวิชาการไว้ดังนี้

1. ให้ความเห็น ข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาให้มีความ สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานและความต้องการของผู้เรียน ชุมชนและ ท้องถิ่น

2. ให้ข้อเสนอแนะ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม กระบวนการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการ จัดการศึกษาของสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน คือบุคคลที่มีความตั้งใจเสียสละและอุทิศตน เพื่อเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการด้านการศึกษาของชุมชนและท้องถิ่น มีบทบาทหน้าที่ตาม ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 ซึ่งมี ความสอดคล้องกับมาตรา 40 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่ กำหนดให้ทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2546, หน้า 27 – 41) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ว่า

1. กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษาโดย
 - 1.1 ศึกษาหาความรู้และทำความเข้าใจเรื่องการวางแผนและการจัดทำ แผนพัฒนา การศึกษา จากเอกสารและแหล่งความรู้ต่าง ๆ
 - 1.2 แต่งตั้งคณะอนุกรรมการในการจัดทำร่างนโยบาย และแผนพัฒนา การศึกษาของสถานศึกษา
 - 1.3 พิจารณากำหนดนโยบายและแผนการพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา โดย
 - 2.1 ศึกษานโยบายแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
 - 2.2 พิจารณาเห็นชอบแต่งตั้งอนุกรรมการ จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของ สถานศึกษา

- 2.3 พิจารณาให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี
- 2.4 ให้การสนับสนุนการดำเนินการตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
- 2.5 กำกับติดตามการดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา
3. ให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น โดย
 - 3.1 ศึกษาสภาพปัญหา ความต้องการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และนำเสนอให้สถานศึกษาไว้ใช้เป็นข้อมูล ประกอบการจัดทำสาระหลักสูตร
 - 3.2 พิจารณาให้ความเห็นชอบในสาระหลักสูตรที่สถานศึกษาจัดทำ
 - 3.3 ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถานศึกษาได้สามารถ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. กำกับและติดตาม การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา โดย
 - 4.1 ศึกษาแนวทางการดำเนินการ และปฏิทินการปฏิบัติงานตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษา
 - 4.2 รับทราบรายงานผลการปฏิบัติตามแผนปฏิบัติการของสถานศึกษารวมทั้งให้ ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะ
 - 4.3 ติดตามดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาและส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการ จัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ
5. ส่งเสริมและสนับสนุน ให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพได้มาตรฐาน โดย
 - 5.1 ร่วม และสนับสนุนการดำเนินการในการจัดทำข้อมูลพื้นฐานของเด็กในเขตบริการโรงเรียน
 - 5.2 ประสานความร่วมมือ สร้างความเข้าใจกับประชาชนทั่วไป และผู้ปกครองของนักเรียน เพื่อให้เห็นความสำคัญในการศึกษา
 - 5.3 สนับสนุนช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลน หรือมีความต้องการช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถได้เรียนจนจบหลักสูตร
6. ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ให้การดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ โดย
 - 6.1 ศึกษาข้อมูลเด็กที่มีความพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความต้องการพิเศษในท้องถิ่น เพื่อเสนอข้อมูลให้กับสถานศึกษา
 - 6.2 สนับสนุนสิ่งต่าง ๆ ที่จะใช้เป็นสื่อ เครื่องมือ อุปกรณ์การเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับสถานศึกษา เพื่อช่วยเหลือให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษในลักษณะต่าง ๆ

6.3 สนับสนุน ส่งเสริมเด็กที่มีความต้องการพิเศษให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ

7. เสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคคล ด้านงบประมาณ และด้านบริหารทั่วไปของสถานศึกษา โดย

7.1 เสนอแนะแนวทางในการบริหาร และจัดการ ในด้านงานวิชาการ งานบุคคล ด้านงบประมาณ และงานบริหารทั่วไปของสถานศึกษา

7.2 ร่วมเป็นคณะกรรมการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภารกิจของสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน เพื่อให้การบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

8. ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอก และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาการเรียนรู้นักเรียนทุกวัย รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ โดย

8.1 ร่วมกำหนดแนวทางในการระดมทรัพยากรต่าง ๆ ทั้งภายนอกและภายในท้องถิ่น เพื่อนำมาพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8.2 ส่งเสริมการใช้วิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ด้านวิชาชีพ ในท้องถิ่น มาให้ความรู้กับนักเรียน โดยจัดหาและเข้าไปมีส่วนร่วมเป็นวิทยากรภายนอก

9. เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น โดย

9.1 ประสานชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนให้เข้ามาร่วมกันพัฒนาปรับปรุงสถานศึกษา ให้มีความพร้อมที่จะเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและเป็นแหล่งที่จะให้บริการชุมชน และท้องถิ่น โดย

9.2 ทำหน้าที่เป็นตัวแทนของสถานศึกษา ประสานสัมพันธ์กับชุมชน และองค์กรภายนอกให้เห็นความสำคัญของสถานศึกษา และใช้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชน และเป็นแหล่งบริหารชุมชน

9.3 ส่งเสริม และสนับสนุนให้สถานศึกษาเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและท้องถิ่น เพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ของชุมชน

10. ให้ความเห็นชอบ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน โดย

10.1 รับทราบ และให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา

10.2 เสนอแนะ เพื่อปรับปรุง รายงานผลการดำเนินงานประจำปีให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ก่อนนำไปเผยแพร่ต่อสาธารณชน

11. แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร โดย

11.1 พิจารณาแต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการตามภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาตามความจำเป็น และความเหมาะสม

11.2 ส่งเสริมสนับสนุนเป็นที่ปรึกษา ให้คณะกรรมการได้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างเต็มศักยภาพในการช่วยเหลือกิจกรรมของสถานศึกษา

12. ปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ โดย

12.1 รับทราบให้ความเห็นชอบและข้อเสนอแนะในการดำเนินงานตามภารกิจที่หน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษานั้นมอบหมาย

12.2 ให้ความร่วมมือ ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินการในภารกิจที่สถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตามงานที่ได้รับมอบหมายให้บังเกิดผลสำเร็จ

ตามมาตรา 38 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวง ศึกษาธิการ พ.ศ.2546 รวมทั้งอำนาจหน้าที่การบริหารงานบุคคลที่จะเกิดขึ้นตามกฎหมายว่าด้วย ระเบียบบริหาร ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา สามารถสรุปอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 9) ได้ดังนี้

1. กำกับการดำเนินกิจการของสถานศึกษาให้มีความสอดคล้องกับกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ คำสั่ง และนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น

2. ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินการกิจการด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษา

3. มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลสำหรับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาตามที่กฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการและบุคลากรทางการศึกษากำหนด

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมาย ระเบียบ ประกาศ ฯลฯ กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สมจิตร์ เยี่ยงเสือ (2545, หน้า 28) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า ในยุคของการกระจายอำนาจการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ถึงเวลาแล้วที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นจะต้องมีบทบาทสำคัญในทุก ๆ ด้านตาม บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ปี พุทธศักราช 2542

กรมวิชาการ (2544, หน้า 55) ได้กล่าวว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี เห็นชอบในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น แต่งตั้งคณะกรรมการต่าง ๆ สนับสนุน ส่งเสริมด้านวิชาการ ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

สำนักงานปฏิรูปการศึกษา (2544, หน้า 125) ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ไว้ดังนี้ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจหน้าที่กำกับ และสนับสนุนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ให้ความเห็นชอบนโยบาย และแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา
2. ส่งเสริมงานวิชาการของสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพได้มาตรฐาน
3. ให้ความเห็นชอบในการขอจัดตั้งงบประมาณ เงินอุดหนุนทั่วไป และเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณของสถานศึกษา
4. ส่งเสริมการพัฒนาครู และบุคลากรทางการศึกษาอื่นของสถานศึกษา
5. ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาและส่งเสริมให้มีการดูแลบำรุงรักษา พัฒนาใช้ และจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ทั้งที่เป็นราชพัสดุและที่เป็นทรัพย์สินอื่น
6. ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และการประเมินผลคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานภายนอกของสถานศึกษา
7. ประสานและส่งเสริมความสัมพันธ์ในสถานศึกษา ระหว่างสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น
8. ให้คำแนะนำ ปรึกษาแก่ผู้บริหารสถานศึกษาในกิจการที่เกี่ยวกับสถานศึกษา
9. มีส่วนร่วมในการติดตาม ตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษา
10. ส่งเสริมและให้การสนับสนุนการดำเนินงานของสถานศึกษาที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวง เลขาธิการสภาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เลขาธิการคณะกรรมการอุดมศึกษา เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา รวมทั้งงานอื่นที่กระทรวงมอบหมาย

11. แต่งตั้งคณะกรรมการ และแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อปฏิบัติงานใด ๆ ตามที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษา ระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมอบหมาย

บทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งต้องทำหน้าที่แทนชุมชนและผู้ปกครองนักเรียนทุกคน จึงต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนที่จะเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของชุมชน ในขณะเดียวกันก็ต้องทำงานร่วมกับผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูโดยตระหนักถึงความเป็นเจ้าของร่วมกัน จึงอาศัยกระบวนการทำงานที่

เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมและความโปร่งใสตรวจสอบได้ในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอนพร้อมกับยึดถือหลักการของการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคม ด้วยการปฏิบัติตามกฎหมายยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกัน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตระหนักในสิทธิหน้าที่ความสำนึกในความรับผิดชอบร่วมกันและคำนึงถึงความคุ้มค่าในการลงทุนด้านการจัดการจัดการเรียนการสอน

หลักการ แนวคิด การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

1. ความหมายการมีส่วนร่วม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 หมวดที่ 3 ซึ่งว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของคนไทย มาตรา 43 วรรค 2 กล่าวว่า การจัดการศึกษาคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน ทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 กำหนด การให้ความหมายในการมีส่วนร่วมนั้น นักวิชาการและนักปฏิบัติต่าง ๆ ได้ให้ความหมายตามลักษณะพื้นฐาน แนวคิด และการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 182) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า การที่บุคคลหรือคณะบุคคลได้เข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนในกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ หรือกระบวนการบริหาร ประสิทธิผลขององค์การในการปฏิบัติการกิจให้บรรลุเป้าหมาย วิธีการหนึ่งในการรวมพลังความคิดก็คือการให้มีส่วนร่วมการให้บุคคลมีส่วนร่วมในองค์การนั้น บุคคลจะต้องมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินการ หรือปฏิบัติการกิจต่าง ๆ จะทำให้บุคคลนั้นมีความผูกพัน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2539, หน้า 115) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกขั้นตอนของโครงการ

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542, หน้า 13-14) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญของแนวคิดประชาธิปไตยและหลักการเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมคือ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขอย่างเต็มที่รวมทั้งการเป็นเจ้าของและความต้องการในการแก้ไขปัญหาของชุมชน

อภิสิทธิ์ ภาชนะวรรณ (2544, หน้า 38) ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล ชุมชน ได้มีบทบาทหรือพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมเสียสละเวลา แรงงาน วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ และอื่น ๆ

สุรพล พุฒคำ (2544, หน้า 55) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า เป็นการเข้าไปผูกพัน และเกี่ยวข้องทั้งทางจิตใจและอารมณ์ของบุคคลเพื่อช่วยเหลือกลุ่มหรือบุคคลที่ตนมีความรับผิดชอบ ให้บรรลุวัตถุประสงค์

พุทธา โพธิ์มะฮาด (2548, หน้า 65) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมหมายถึง การเข้ามามีส่วนร่วมของบุคคล กลุ่มบุคคล ที่มีความคิดเห็นตรงกันที่เข้ามาร่วมคิด ร่วมริเริ่ม ร่วมวางแผน ร่วมพัฒนา ร่วมแก้ปัญหา ร่วมชื่นชม ร่วมประมวลผล และร่วมรายงานด้วยความเต็มใจ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามแนวทางที่กำหนดไว้

หวัง (Whang, 1981, p 91-92) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการในการเข้าไปดำเนินงานของบุคคลหรือของกลุ่มเพื่อจะได้สะท้อนถึงความต้องการของตนเองหรือเพื่อให้การสนับสนุนทางด้านกำลังคนหรือทรัพยากรต่อสถาบันและระบบที่ครอบคลุมการดำเนินชีวิตของพวกเขา

กस्ताโว (Gustavo 1992 ,p 4) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมนั้นโดยทั่วไปเป็นที่เข้าใจกันว่า หมายถึง การเข้าไปมีหน้าที่หรือมีส่วนรับผิดชอบในบางสิ่งบางอย่าง แต่ต่อมาความหมายของการมีส่วนร่วมนี้เชื่อมโยงไปสู่กระบวนการในการเข้าไปมีส่วนร่วมรับผิดชอบของแต่ละบุคคลหรือกระบวนการในการเปลี่ยนแปลงในภาพรวม

จากการศึกษาความหมายของการมีส่วนร่วม สามารถสรุปได้ดังนี้ การมีส่วนร่วมหมายถึง กระบวนการที่เกิดจากความเกี่ยวข้องของบุคคล สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งอาจมีความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อันเป็นเหตุเร้าใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในกระบวนการคิดริเริ่ม การตัดสินใจ การวางแผนปฏิบัติ ตลอดจนการติดตามและประเมินผล การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ว่าอะไรควรทำ และทำอย่างไร รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการแบ่งปันผลประโยชน์ที่เกิดจากการดำเนินงานและการมีส่วนร่วมในการประเมินผล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้ ดังนั้นการมีส่วนร่วมจึงเป็นหัวใจของการเสริมสร้างหลักการทำงานในกระบวนการกลุ่มอีกด้วย

2. ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

จุดมุ่งหมายในหลักการพื้นฐานของการมีส่วนร่วมคือ ให้ครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีขีดความสามารถในการกำหนดความต้องการพื้นฐานของตนเอง และสามารถกำหนดโครงการพัฒนา โดยอาศัยความร่วมมือจากภายนอกให้น้อยที่สุด ดังที่ได้มีนักวิชาการได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้

กนกศักดิ์ แก้วเทพ (2535, หน้า 13-14) ได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพันและมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
2. จะช่วยให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของตน
3. จะช่วยในการพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น

4. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และจะมีการระดมทรัพยากรในการดำเนินโครงการมากขึ้น

5. การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
 ธรรมส โขติกุญชร (2536, หน้า 230) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมที่ทำให้เกิดประสิทธิภาพไว้ดังนี้

1. เมื่อผู้ร่วมงานได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลง เขาจะยอมรับการเปลี่ยนแปลง ไม่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง
2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา จะมีความราบรื่นมากขึ้น ความไม่พอใจจะน้อยลง
3. ความผูกพันของบุคลากรกับองค์กรจะมีความผูกพันมากขึ้น
4. บุคลากรจะไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้นเพราะบุคลากรรู้แรงจูงใจ และความต้องการของฝ่ายบริหาร
5. การบริหารผู้ใต้บังคับบัญชามีความง่ายขึ้น เพราะผู้ใต้บังคับบัญชายอมรับการเปลี่ยนแปลงและไว้วางใจฝ่ายบริหารมากขึ้น
6. การตัดสินใจทางการบริหารมีคุณภาพมากขึ้น
7. การติดต่อสื่อสารระหว่างองค์กรระดับสูง กับองค์กรระดับต่ำ
8. ก่อให้เกิดการสร้างทีมงานที่มีประสิทธิภาพ

สุรพล พุฒคำ (2544, หน้า 56) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่า เป็นวิธีการบริหารที่ต้องการให้งานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญไปที่ผู้ร่วมงาน โดยมุ่งหวังว่าถ้าพฤติกรรมของผู้ร่วมงานมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์แล้ว ก็จะทำให้ผลงานที่ผลิตออกมามีคุณภาพ ซึ่งพฤติกรรมที่พึงประสงค์ดังกล่าวก็คือวัตถุประสงค์ของการบริหารแบบมีส่วนร่วมนั่นเอง

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545, หน้า 9-10) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมซึ่งสามารถสรุปได้ว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานหรือผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการทำงาน จะทำให้เกิดความรู้สึกเกี่ยวข้องผูกพันกับงานหรือองค์กร ความรู้สึกผูกพันที่ว่านี้ หากมีการตัดสินใจดำเนินการอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันแล้วจะเป็นผลให้เกิดข้อผูกพัน หรือสิ่งที่ตกลงใจร่วมกันจะมีความสัมพันธ์กันโดยการมีส่วนร่วมความเกี่ยวข้องผูกพัน และข้อผูกมัดหรือตกลงใจร่วมกันจะก่อให้เกิดประโยชน์

ถวิล มาตรฐาน (2545, หน้า 195) กล่าวถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมว่ามีความสำคัญดังนี้

1. การมีส่วนร่วมถือเป็นกระบวนการระดมสรรพกำลังจากทรัพยากรมนุษย์ เพื่อนำเอาประสบการณ์ ความรู้ทักษะของบุคคลมาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงาน ให้มีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วมนั้น จะทำให้คุณภาพการตัดสินใจสูงขึ้น และทำให้ได้แผนงานที่มีจากหลากหลายพรรคณะ

3. การมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ จะสามารถส่งเสริมให้เกิดความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ และจะทำให้เกิดพันธสัญญาพร้อมที่จะให้มีการตรวจสอบ ตลอดจนจะช่วยให้เกิดการสนับสนุนในการนำไปปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบผลลัพธ์

4. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการตัดสินใจ เป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาหรือเป็นการสร้างวัฒนธรรมในการปฏิบัติงาน สนับสนุนให้เกิดความสามัคคีในที่ทำงาน และสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันในการปฏิบัติงานขององค์การ

5. การมีส่วนร่วมในการบริหาร เป็นการเปิดโอกาสให้แต่ละบุคคล ได้เพิ่มพูนประสบการณ์ในวิชาชีพและแสวงหาแนวทางในการพัฒนาวิชาชีพของตนเอง

6. การมีส่วนร่วมในการวางแผน และการตัดสินใจถือเป็นโอกาสอันยิ่งใหญ่สำหรับโรงเรียนที่จะลดการต่อต้าน และปรับเปลี่ยนไปสู่แนวปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ

7. การมีส่วนร่วมถือว่าเป็นความชอบธรรมหรือเป็นสิทธิของผู้ร่วมงานทุกคน สรุปได้ว่า ความสำคัญของการมีส่วนร่วม หมายถึง การปฏิบัติงานร่วมกัน และมีจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างชัดเจน สมาชิกในกลุ่มมีเสรีภาพ ในการคิด การปฏิบัติ การตัดสินใจร่วมกัน เพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ เกิดความสัมพันธ์ที่ดีร่วมกันในกลุ่มสมาชิก เกิดการช่วยเหลือ และเรียนรู้ร่วมกัน ผู้ร่วมงานทุกคนเกิดความตระหนัก และร่วมรับผิดชอบในกิจกรรมนั้น ๆ อย่างเต็มความสามารถ ได้แนวทางในการปฏิบัติงานที่ดีที่สุด และทุกคนยอมรับ ทำให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพตามมาด้วย

3. ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ได้นักการศึกษาได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์ (2537, หน้า 215) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมว่า มีทั้งการมีส่วนร่วมทางตรงและการมีส่วนร่วมทางอ้อม แต่รูปแบบของการมีส่วนร่วม นั้นจะต้องเหมาะสมและมีความสอดคล้องกับภารกิจนั้น ๆ ด้วย เช่น ร่วมเป็นกรรมการ ร่วมเสนอความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจ เป็นต้น

นวรรณ์ เหลี่ยมไทย (2539, หน้า 62) ได้สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมจะต้องมีขึ้นโดยตลอด ตั้งแต่ขั้นการทำงานร่วมวางแผนโครงการ เสียสละกำลัง และแรงงาน วัตถุ กำลังเงิน หรือทรัพยากรใดที่มีอยู่ในชนบทนั้น

สุรัช เทียนขาว (2545, หน้า 18) ได้สรุปลักษณะการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

1. การสนับสนุนทรัพยากรคือ การสนับสนุนเงิน วัสดุอุปกรณ์ แรงงานหรือการร่วมทำกิจกรรมได้แก่ การเข้าร่วมในการวางแผน ร่วมประชุมแสดงความคิดเห็น ร่วมการดำเนินการ ร่วมการติดตามและร่วมการประเมินผล

2. อำนาจหน้าที่ของผู้เข้าร่วมคือ เป็นผู้นำ เป็นกรรมการ เป็นสมาชิกซึ่งมีลักษณะการมีส่วนร่วมนี้แสดงถึงระดับอำนาจของผู้เข้าร่วม จึงมีการโต้แย้งว่าการมีส่วนร่วมโดยใช้วิธีการพัฒนาความสามารถของประชาชน เป็นเพียงการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าร่วมเพียงบางส่วน เพราะส่วนมากแล้ว ประชาชนไม่มีโอกาสเข้าร่วมในการตัดสินใจ จึงเกิดการเสริมสร้างพลังอำนาจแก่ประชาชน

สรุปลักษณะของการมีส่วนร่วมได้ดังนี้ การที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้ปฏิบัติงานร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกันที่ชัดเจนและเห็นพ้องต้องกัน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการรับรู้และมีส่วนร่วมในการตั้งเป้าหมาย เปิดโอกาสให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นให้เหตุผลได้อย่างอิสระ เกิดการร่วมมือ และมีวิธีการดำเนินงานที่ดี มีการตัดสินใจได้อย่างเหมาะสมถูกต้อง

4. รูปแบบของการมีส่วนร่วม

ลิขิต หมูดี (2538, หน้า 12) ได้เสนอรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ถือว่าเป็นรูปแบบที่แท้จริงนั้น จะต้องประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน (planning) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามและประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจ

2. การดำเนินกิจกรรม (implementation) ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการและบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรรควบคุมทางการเงินและการบริหาร

3. การใช้ประโยชน์ (utilization) ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำกิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเองและการควบคุมทางสังคม

4. การได้รับประโยชน์ (obtaining benefits) ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนในพื้นที่ฐานที่เท่ากัน ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเอง และการควบคุมทางสังคม

พีระพล ไชยพงศ์ (2539, หน้า 10) ได้อธิบายและวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยได้แบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision making) ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

- 1.1 การริเริ่มตัดสินใจ
- 1.2 การดำเนินการตัดสินใจ
- 1.3 การตัดสินใจปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ (implementation) ประกอบด้วย
 - 2.1 การสนับสนุนด้านทรัพยากร
 - 2.2 การบริหาร
 - 2.3 การประสานขอความร่วมมือ
 3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (benefits)
 4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation)
- สุรพล พุ่มคำ (2544, หน้า 62) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากบุคลากร ซึ่งแบ่งได้ดังนี้
 - 1.1 การมีส่วนร่วมเป็นรายบุคคล
 - 1.2 การมีส่วนร่วมในรูปคณะกรรมการ
 - 1.3 การให้ทุกคนในองค์กรมีส่วนร่วม
2. รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากผลงาน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้
 - 2.1 การให้คำปรึกษา หรือข้อเสนอแนะในการปฏิบัติงาน
 - 2.2 การเข้าร่วมวางแผนและตัดสินใจในการปฏิบัติงาน
 - 2.3 การเข้าร่วมในการปฏิบัติงาน
 - 2.4 การมีส่วนร่วมในการติดตาม และควบคุมการปฏิบัติงาน
3. รูปแบบการมีส่วนร่วมโดยพิจารณาจากภาระงาน ซึ่งแบ่งได้ดังนี้
 - 3.1 การมีส่วนร่วมนอกเหนือภาระงานที่ตนรับผิดชอบ
 - 3.2 การมีส่วนร่วมในขอบเขตภาระงานที่ตนรับผิดชอบ

สรุป ลักษณะของการมีส่วนร่วมสามารถแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การมีส่วนร่วมโดยตรง การมีส่วนร่วมโดยทางอ้อม และการมีส่วนร่วมโดยการผ่านทางองค์กร หน่วยงานหรือสถาบัน

5. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วม

สมศักดิ์ ศรีสันติสุข (2536, หน้า 179-181) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่ทำให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนา ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านบุคคล

บุคคลที่จะทำงานด้านการพัฒนาเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ต้องสร้างเงื่อนไขของบทบาทของตนเองให้พร้อมที่จะเข้าไปทำงานและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมโดยต้องมีทัศนคติและจิตใจสำนึกต่อประชาชนอย่างเหมาะสม เช่น การมีความเชื่อและเคารพในตัวประชาชน การพร้อมที่จะเรียนรู้จากประชาชน และให้โอกาสแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นและร่วมในกิจกรรมการพัฒนาและการส่งเสริมให้เหมาะสมในขณะเดียวกัน

ควรให้โอกาสผู้นำชุมชน รวมไปถึงบุคคลที่มีความคิด ริเริ่มในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการพัฒนาให้มีบทบาทในการพัฒนาอย่างเต็มตามความสามารถ

2. ปัจจัยด้านการบริหาร

เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติตามระเบียบราชการหรือองค์การพัฒนาเอกชน ควรนำมาใช้ให้มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติพอสมควร เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ค่อนข้างเป็นอิสระและไม่ผูกพันกับระเบียบราชการมากเกินไป

3. ปัจจัยด้านโครงสร้างชุมชน

แบ่งออกเป็นหลายองค์ประกอบ

3.1 ลักษณะความสัมพันธ์ของชุมชน ชุมชนใดที่มีความสัมพันธ์ในชุมชนเป็นลักษณะปฐมภูมิ รู้จักกันในลักษณะญาติพี่น้อง การมีส่วนร่วมในลักษณะนี้จะดีกว่าที่มีประชาชนจากแหล่งและวัฒนธรรมที่ต่างกันมาอยู่ด้วยกัน โดยมีฐานะความเป็นอยู่และความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันแบบทุติยภูมิ

3.2 โครงสร้างของประชากร ชุมชนที่มีโครงสร้าง วัยประชากร วัยแรงงานมาก การมีส่วนร่วมจะมีมากกว่าโครงสร้างชุมชนที่มีวัยแรงงานย้ายออกไปทำงานที่อื่น

3.3 วัฒนธรรมชุมชนที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วม เช่น การมีคนในชุมชนมีความเห็นอกเห็นใจและการเห็นความสำคัญต่อการช่วยเหลือผู้อื่น จะทำให้ชุมชนเกิดการมีส่วนร่วมกันในชุมชนมากกว่าชุมชนที่ต่างคนต่างอยู่

3.4 ค่านิยมของชุมชน เช่น ค่านิยมการนับถือผู้อาวุโส หรือผู้นำชุมชนทำให้ผู้นำชุมชนเป็นแกนนำที่จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้

3.5 คุณภาพของประชากร ในชุมชนที่มีประชากรที่มีคุณภาพดี เช่น ฐานะรายได้ดี การศึกษาดีมีทัศนคติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมีความตื่นตัวในการพึ่งตนเอง จะเอื้ออำนวยให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมของชุมชนมากกว่า

3.6 โครงสร้างของอำนาจ หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของกลุ่มในชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน ซึ่งโดยมากมักมีฐานะดี มีความรู้และประสบการณ์มากกว่าคนอื่น ถ้าผู้นำเห็นประโยชน์ในการมีส่วนร่วม ก็จะเป็นแกนนำในการมีส่วนร่วมของประชาชน

3.7 ลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชน ถ้าชุมชนตั้งถิ่นฐานมีลักษณะเป็นกลุ่ม จะให้ประชาชนรู้จักกันและทำกิจกรรมร่วมกันมากกว่าชุมชนที่ตั้งอยู่อย่างกระจัดกระจายยากต่อการรวมกลุ่ม

3.8 ทรัพยากรและสภาพแวดล้อมของชุมชน ชุมชนใดมีทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมของชุมชนที่ดีเช่น เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตชลประทานหรือประชาชนมีการศึกษามีรายได้จากการเกษตรสม่ำเสมอทุกปี จะทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาและความต้องการของชุมชนดีกว่าชุมชนที่ขาดทรัพยากรและมีสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

จากที่ได้กล่าวมาแล้วนั้นสามารถสรุปได้ว่า สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวนั้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมอย่างยิ่ง เนื่องจากปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้จะมีส่วนกระตุ้น และส่งผลให้การมีส่วนร่วมนั้นดำเนินไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่ได้กล่าวถึงนั้น ได้แก่ บุคคล ชุมชน สภาพแวดล้อม ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม ค่านิยม วัฒนธรรมและความคิด เป็นต้น

6. ประโยชน์ของการมีส่วนร่วม

สัมฤทธิ์ กางเพ็ง (2545, หน้า 9-10) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่ามีประโยชน์หลายประการดังนี้

1. การมีส่วนร่วมก่อให้เกิดการระดมความคิด และอภิปรายร่วมกันระหว่างผู้เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดความคิดที่หลากหลาย ทำให้การปฏิบัติมีความเป็นไปได้มากกว่าการคิดเพียงคนเดียว
2. การมีส่วนร่วมมีผลทางจิตวิทยา คือ ทำให้เกิดการต่อต้านน้อยลง ในขณะที่เดียวกันก็จะเกิดการยอมรับมากขึ้น
3. การมีส่วนร่วมในการเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารที่ดีกว่า สามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลและประสบการณ์ในการทำงานร่วมกัน ตลอดจนการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน
4. การมีส่วนร่วมเปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงาน หรือผู้เกี่ยวข้องมีโอกาสได้ใช้ความสามารถทักษะในการทำงานร่วมกัน เกิดความมีน้ำใจและความจงรักภักดีต่อหน่วยงานมากขึ้น
5. การมีส่วนร่วมจะทำให้ผลการปฏิบัติงานดีขึ้น การตัดสินใจมีคุณภาพมากขึ้น และส่งเสริมการปรับปรุงและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานมากขึ้น

สามารถสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในยุคปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน โดยเฉพาะการเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม ดังที่รัฐบาลได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้ชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้เข้ามามีส่วนร่วมในหลาย ๆ ด้าน สังเกตได้จากการกำหนดการมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ที่ระบุไว้

7. การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 10 – 12) ได้พิจารณาบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 พบว่าได้มีบทบัญญัติในหลายมาตราที่กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาที่สำคัญดังนี้

มาตรา 43 การจัดการศึกษาของรัฐ ต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน

มาตรา 81 รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม

มาตรา 289 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีสิทธิที่จะจัดการศึกษาอบรมและฝึกอบรมอาชีพตามความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของรัฐ

สำนักพัฒนาการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เขตการศึกษา 1 (2540, หน้า 24-25) ได้ให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาการศึกษาไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน และเป็นสิทธิมนุษยชน ดังนั้นการดำเนินการพัฒนา จึงควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทุกขั้นตอน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการจัดการศึกษา และพัฒนาการศึกษาทำให้กระบวนการศึกษาในโรงเรียนสะท้อนสภาวะเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนได้อย่างชัดเจน ด้วยเหตุผล 4 ประการ คือ

2.1 การมีส่วนร่วมในการกำหนดความจำเป็นพื้นฐาน ช่วยให้ผู้ถูกกีดกันทางด้านเศรษฐกิจ สังคม ได้มีโอกาสเสนอสิ่งที่ตนเองต้องการต่อผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้จัดทำนโยบายการพัฒนาการศึกษาและมีโอกาสได้รับการพัฒนายกระดับให้สูงขึ้น

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนช่วยให้รัฐบาลนั้นสามารถระดมทรัพยากรสรรพกำลังในท้องถิ่น เช่น ความรู้ ทักษะ แรงงาน และทุนที่ต้องใช้ในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งจะช่วยลดภาวะของรัฐบาลในด้านงบประมาณ และทรัพยากรที่จะต้องใช้จ่ายขยายการศึกษา

2.3 การมีส่วนร่วมของประชาชน ช่วยปรับปรุงการกระจายอำนาจและการขยายโอกาสทางการศึกษา เศรษฐกิจและสังคมให้มีความเหมาะสมตรงกับเป้าหมายมากขึ้น

2.4 การมีส่วนร่วมของประชาชน จะมีผลต่อความต้องการทางจิตวิทยาของประชาชน จากการที่ได้มีอิทธิพลในการตัดสินใจให้ข้อมูล ให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานด้านการศึกษาที่มีผลกระทบต่อบุตรหลาน

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัด และพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน แสดงการช่วยเหลือตนเอง (self-help) การพึ่งพาตนเอง (self-reliance) ได้

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาอย่างจริงจังทุกขั้นตอนจะช่วยหนุนส่งให้ประชาชนในชุมชน มีพลังต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์อื่น ๆ

5. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนเป็นเครื่องมือในการส่งเสริมการยอมรับและการใช้ความคิดใหม่ วิธีการใหม่ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในขณะที่โรงเรียนสามารถรวบรวมแนวคิด ภูมิปัญญาของชุมชนมาปรับใช้ในกระบวนการบริหารวัฒนธรรมในโรงเรียนร่วมกับชุมชน

6. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนาการศึกษาในโรงเรียน จะทำให้ชุมชนสามารถแสดงศักยภาพที่มีอยู่และช่วยให้การศึกษาของโรงเรียนเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาเชิงนวัตกรรมที่เหมาะสมกับปัญหาของชุมชนได้มากกว่าการให้บุคคลภายนอกมาช่วยแก้ปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 4-22) ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษา ยังได้กำหนดหลักการเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา พอสรุปได้ดังนี้

มาตรา 8 (2) การจัดการศึกษาโดยยึดหลักการให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

มาตรา 9 (6) การจัดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันทางสังคมอื่น

มาตรา 24 (6) จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

มาตรา 40 ให้มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อทำหน้าที่กำกับและส่งเสริมสนับสนุนกิจการของสถานศึกษาประกอบด้วยผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนครู ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่าของสถานศึกษา และผู้ทรงคุณวุฒิ

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดมทรัพยากรบุคคลในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา

มาตรา 58 (2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถานสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัดและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การบริจาคทรัพย์สินและทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสมและความจำเป็น

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545, หน้า 6 -34)

เป็นกฎหมายแม่บทในการจัดการศึกษาเพื่อปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งระบุไว้ในมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 8 การจัดการศึกษาให้ยึดหลัก ดังนี้

1. เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน
2. ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา
3. การพัฒนาสาระและกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง

มาตรา 9 การจัดระบบ โครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษา ให้ยึดหลักดังนี้

1. มีเอกภาพด้านนโยบาย และความหลากหลายในการปฏิบัติ
2. มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
3. มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับประเภทการศึกษา
4. มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาและการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
5. ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
6. การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ

มาตรา 11 บิดา มารดา หรือผู้ปกครอง มีหน้าที่จัดให้บุตร หรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามมาตรา 17 และตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับ ตามความพร้อมของครอบครัว

มาตรา 12 นอกเหนือจากรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 14 บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังต่อไปนี้

1. การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ
2. เงินอุดหนุนจากทางรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด

3. การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด

มาตรา 22 การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญมากที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และ การบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้

1. ความรู้เรื่องเกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชนชาติและสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ และความเป็นมาของชาติไทยและระบบการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความรู้และทักษะทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งความรู้ความเข้าใจ และประสบการณ์ในเรื่องของการจัดการการบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลยั่งยืน

3. ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

4. ความรู้และทักษะด้านคณิตศาสตร์ และด้านภาษา เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง

5. ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

มาตรา 27 ให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองที่ดีของชาติ การดำรงชีวิต และการประกอบอาชีพตลอดจนเพื่อการศึกษาต่อ

ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่งในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน โดยจัดกระบวนการเรียนรู้ ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการศึกษาอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และรู้จักเลือกสรร ภูมิปัญญาและวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพ ปัญหาและความต้องการรวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์พัฒนา ระหว่างชุมชน

เป็นการระดมเงินทุนและปัจจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาซึ่งความร่วมมือ และการประสานงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลที่ดีต่อการดำเนินงานในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ในการดำเนินงานจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับการสนับสนุน และความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านสื่อ, แหล่งเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ซึ่งทั้ง 4 ด้านที่ได้กล่าวมานี้ ถือได้ว่าเป็นส่วนประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา หากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ความร่วมมือและให้การส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานทั้ง 4 ด้านนี้ อย่างจริงจัง จะทำให้การจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษานั้นเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด และจะส่งต่อการพัฒนาการด้านการศึกษาของประเทศชาติอีกด้วย

กลุ่มโรงเรียนโป่งนก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 3

1. ข้อมูลทั่วไปของตำบลโป่งนก

ประวัติความเป็นมา

ตำบลโป่งนก เดิมขึ้นอยู่กับตำบลนายางกลัก อำเภอเทพสถิต เมื่อปี 2519 ปัจจุบันมี 14 หมู่บ้าน ประชาชนอพยพมาจากที่อื่นมาตั้งบ้านเรือนทำมาหากินตามป่าเชิงเขา ต่อมาจัดตั้งเป็นหมู่บ้านโป่งนก ซึ่งแต่เดิมพื้นที่เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด และมีโป่งดินสำหรับให้สัตว์ป่าได้กินเป็นอาหาร ซึ่งนกจะลงมากินเป็นฝูง ชาวบ้านจึงตั้งเป็นชื่อหมู่บ้าน และต่อมาจัดตั้งเป็นตำบลโป่งนก มาจนถึงปัจจุบัน

สภาพทั่วไปของตำบล

ตั้งอยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเทพสถิตไปทางทิศเหนือ ประมาณ 55 กิโลเมตร พื้นที่สลับสูงต่ำตามแนวภูเขา เชิงเขา

อาณาเขตตำบล

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

ทิศใต้ ติดกับ ตำบลนายางกลัก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอหนองบัวระเหว จังหวัดชัยภูมิ

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ

จำนวนประชากรของตำบล

จำนวนประชากรในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งนก 12,875 คน และจำนวนหลังคาเรือน 3,178 หลังคาเรือน

สภาพพื้นที่และระบบสาธารณูปโภค

จำนวนครัวเรือนที่มีไฟฟ้าใช้ในเขต อบต. 2,636 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 99.00 ของจำนวนหลังคาเรือน

ข้อมูลอาชีพของตำบล

อาชีพหลัก คือการทำไร่ และอาชีพเสริม คือการรับจ้าง

เส้นทางการคมนาคม

1. ถนนสายเทพสถิต-โป่งนก
2. ถนนสายชัยภูมิ-นครสวรรค์ หมายเลข 225

ข้อมูลสถานที่สำคัญของตำบล

1. จุดชมวิวเขาพังเหย
2. วัดเขาพังเหยชุมพลศรีวราราม
3. น้ำตกบ้านสะพานยาว
4. วัดเขาเทพบุตรบรรพต
5. ที่ทำการ อบต.โป่งนก

แหล่งท่องเที่ยว

จุดชมวิวเขาพังเหย

เป็นแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ และ อบต.โป่งนก เป็นจุดพักรถ และเป็นจุดพักผ่อน เป็นจุดที่สูงสุดบนยอดเขาพังเหย มองลงไปด้านล่างจะเป็นที่ราบต่ำเขตอำเภอภักดีชุมพล จังหวัดชัยภูมิ อยู่บนถนนสายชัยภูมิ-นครสวรรค์ ถนนหมายเลข 225

2. ข้อมูลชุมชนและกลุ่มประชาชนในตำบลโป่งนก

กลุ่มหัตถกรรมล่อเกวียน

สถานที่ตั้ง : หมู่ที่ 11 ตำบลโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ

ผู้นำชุมชนและกลุ่ม : นายหล่อ ปิ่นนาค

โทร : 01-4128994

e-mail : cdd_chaiyaphum@chaiyo.com

ประวัติและการบริหารจัดการ

เกิดจากราษฎรบ้านคลองลวก หมู่ที่ 11 ต.โป่งนก มีความคิดที่จะนำเศษไม้ และล้อเกวียนที่ไม่ใช้แล้วมาทำที่นั่งเล่น เช่น ม้านั่ง ศาลาล้อเกวียน โดยมีนายแสง โสสุต สมาชิก อบต. เป็นผู้ริเริ่ม และมีการรวบรวมสมาชิกที่สนใจจัดตั้งกลุ่มหัตถกรรมล่อเกวียนครั้งแรก จำนวน 20 คน

สภาพการรวมตัว

ได้ยืมเงินกองทุน ซึ่งสมาชิกร่วมลงทุน เมื่อปี 2539 มาทำศาลาล้อเกวียน ต่อมาในปี 2544 สมาชิกได้ยืมเงินโครงการแก้ไขปัญหาความยากจน (กข.คจ.) มาลงทุนเพิ่มเพื่อซื้อเครื่องมือและวัสดุก่อสร้าง

สภาพทั่วไปของชุมชน / กลุ่ม

การจัดทำศาลาล้อเกวียน โดยสมาชิกจะทำตามที่ถูกคำสั่งโดยมีช่างออกแบบ

ของกลุ่มฯ

อาณาเขต / ที่ตั้ง

กลุ่มใช้ที่ทำการกลุ่มชั่วคราว ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน การผลิตจะผลิตที่บ้านของสมาชิกประมาณ 20 ครั้วเรือน

ผลิตภัณฑ์ที่น่าสนใจ

ศาลาล้อเกวียน

รายละเอียดผลิตภัณฑ์

เป็นงานประดิษฐ์จากเศษไม้เก่า และล้อเกวียนที่ไม่ได้ใช้งานแล้ว มาประดิษฐ์เป็นศาลาล้อเกวียนแบบทรงไทย

วัตถุดิบที่ใช้

เศษไม้เก่า ล้อเกวียนเก่า สีทาไม้

กระบวนการผลิต

สร้างแบบ นำไม้มาทำโครงร่าง แล้วประกอบเศษไม้ ล้อเกวียนมาดัดแปลงประกอบเข้าด้วยกันเป็นศาลาล้อเกวียนแบบทรงไทย ประกอบเสร็จทาสีไม้

การใช้ / ประโยชน์

ใช้ประดับสวน นั่งเล่น

(ฝ่ายธุรการ องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งนก, 2550, หน้า 1-9)

3. ข้อมูลกลุ่มโรงเรียนโป่งนก

กลุ่มโรงเรียนโป่งนก อำเภอเทพสถิต จังหวัดชัยภูมิ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิเขต 3 ประกอบด้วยโรงเรียน จำนวน 9 โรงเรียน ซึ่งมีรายชื่อโรงเรียนและประชากรดังนี้

1. โรงเรียนบ้านโป่งนกพิทยา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน คณะครู 21 คน

2. โรงเรียนชัยมงคลวิทยา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 15 คน คณะครู 22 คน

3. โรงเรียนบ้านโป่งนกพิทยา (สาขาก่อนประถมศึกษา) ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 10 คน

4. โรงเรียนบ้านโป่งขุนเพชรพัฒนา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 12 คน

5. โรงเรียนบ้านไทรงาม ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 8 คน

6. โรงเรียนบ้านศิลาทอง ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 9 คน

7. โรงเรียนบ้านสะพานยาว ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 11 คน

8. โรงเรียนบ้านสะพานหิน ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 9 คน

9. โรงเรียนบ้านบึงเวียนวิทยา ประกอบด้วย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 9 คน คณะครู 12 คน

รวมคณะกรรมการสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนโป่งนก จำนวน 93 คน และคณะครูในกลุ่มโรงเรียนโป่งนก จำนวน 114 คน (ฝ่ายธุรการ โรงเรียนบ้านโป่งนกพิทยา, 2549, หน้า 14 – 16)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยในประเทศ

สุนทร ขอบทำดี (2534, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษากับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง พบว่าคณะกรรมการสถานศึกษามีปัญหาการประกอบอาชีพส่วนตัว ไม่มีเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ เสนอแนะ ประสานงาน แสวงหาความช่วยเหลือ และความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2540, หน้า 205 - 207) ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริม และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนกับโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเขตปริมณฑล กรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่

1. ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจดี มีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ชุมชนได้เข้ามามีบทบาทร่วมกับโรงเรียน อุปสรรค เช่น เศรษฐกิจ ตกต่ำ

2. ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน เช่น ความศรัทธา ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน อุปสรรค เช่น ความเสื่อมศรัทธา ความไม่ผูกพันกับโรงเรียน การไม่มีเวลา การขาดความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน

3. ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น บุคลากรของโรงเรียนสร้างสมศรัทธาไว้ให้ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ทำงานกับกรรมการศึกษาได้ดี ให้เกียรติและ

กำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความรู้ความสามัคคีและประพฤติดนดี เช่น โรงเรียนขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน บุคลากรในฝ่ายบริหารไม่ให้ความสำคัญแก่ผู้เข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนเอาใจใส่ต่อนักเรียนน้อยลง โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบความสำเร็จเสนอให้ชุมชนชื่นชอบ

สนอง เครือมาก (2540, หน้า ค - จ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกำแพงเพชรและจากการศึกษาผลการวิจัย พบว่า

1. ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนคณะกรรมการโรงเรียนมีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานกับโรงเรียนทุกรายการ มีผลการปฏิบัติงานน่าพอใจ

2. ปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านการสนับสนุนการศึกษาของโรงเรียน ด้านการปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบฯ และด้านการประกันคุณภาพโรงเรียน ในภาพรวมและทุกรายการมีปัญหาและอุปสรรคอยู่ในระดับน้อย

3. ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานของโรงเรียนเกี่ยวกับคณะกรรมการโรงเรียน โดยส่วน มากมักจะพบปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินงานในเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งมีการกิจส่วนตัวมาก ไม่ค่อยมีเวลาให้กับโรงเรียน

4. ความพึงพอใจของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติหน้าที่ในภาพรวมและทุกรายการอยู่ในระดับมาก

สายพิน เชื้อชูชาติ (2541, หน้า 125 - 127) ทำวิจัยเรื่องสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่าคณะกรรมการการศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ให้คำปรึกษาแนะนำในการพัฒนาโรงเรียนเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สนับสนุนและช่วยเหลือด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ประสานงานกับองค์กรชุมชนบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน มีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน พิจารณาหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับท้องถิ่น พิจารณาเสนอแนะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโรงเรียนคณะกรรมการปฏิบัติตามหน้าที่ประจำฝ่ายต่าง ๆ ควบคู่กับคณะกรรมการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บริหารมอบหมายในเรื่องการจัดประชุมผู้ปกครอง ปัญหาการปฏิบัติงานพบว่ากรรมการการศึกษาต้องประกอบอาชีพมีงานประจำ ไม่มีเวลา ขาดความรู้ความเข้าใจในขอบเขต บทบาทหน้าที่ และขาดความร่วมมือกับชุมชน

เรืองยศ พจนนุสนธิ์ (2541, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาการปฏิบัติงาน

พบว่า คณะกรรมการโรงเรียน ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการจัดการศึกษา และขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง อันเนื่องมาจากการอบรมพัฒนาด้านตนเองน้อย มีภารกิจงานมาก พื้นฐานการศึกษาต่ำ ไม่มีเวลาในการมีส่วนร่วม

ประสาน รักพวงและคณะ (2542, หน้า 60-61) ได้ทำการวิจัยเรื่อง สภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตาก จากผลการวิจัยพบว่าสภาพการดำเนินงานด้านบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 ในภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับรายการที่มีการปฏิบัติสูงสุด คือ ให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน รองลงมา คือ มีส่วนร่วมรับทราบความก้าวหน้าของการกำหนดนโยบายจัดทำแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน เมื่อเปรียบเทียบสภาพการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนด้านบทบาทหน้าที่ตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วย คณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2539 พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีสถานภาพแตกต่างกัน มีการปฏิบัติแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.5 เมื่อทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่พบว่า กลุ่มผู้บริหาร โรงเรียนและข้าราชการครูในโรงเรียนมีการปฏิบัติสูงกว่าผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน และกลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิมีการปฏิบัติสูงกว่ากลุ่มผู้ปกครองนักเรียนและศิษย์เก่าของโรงเรียน

ลีปิการ์ พุ่มแสง (2542, หน้า 112-113) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การปฏิบัติงานของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 พบว่า ในภาพรวมของคณะกรรมการยังตัดสินใจไม่ได้ว่าได้ปฏิบัติงานจริงในทุกหน้าที่ได้มากน้อยเพียงใดและเห็นว่าควรจะปฏิบัติหน้าที่ให้ได้มากในทุกหน้าที่ ดังนี้ กำหนดนโยบายแผนแม่บทและแผนพัฒนาโรงเรียน ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน ให้คำปรึกษาเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริการ รับทราบความก้าวหน้าการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียนประสานกับองค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน แต่งตั้งที่ปรึกษาหรือคณะกรรมการเพื่อดำเนินงานสำหรับทัศนะต่อหน้าที่ พบว่า คณะกรรมการมีทัศนะที่ดีต่อหน้าที่ทุกหน้าที่

สาคร คุณชื่น (2543, หน้า 11) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการโรงเรียนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรสงคราม ได้สังเคราะห์กรอบแนวคิดไว้ 3 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการวางแผนในลักษณะการวิเคราะห์ปัญหาการจัดการเรียนการสอน การศึกษาสภาพภูมิปัญญาท้องถิ่น มาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในลักษณะการตัดสินใจในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การแสวงหาผู้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ในชุมชนมา

พัฒนาการจัดการเรียนการสอน การสนับสนุนให้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน การให้ความร่วมมือในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

วเรววรรณ เกื่อนนาดี (2544, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญ จังหวัดขอนแก่น พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดขอนแก่น ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป อยู่ในระดับปานกลาง แต่มีความหวังอยากให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ ให้อยู่ในระดับมาก

วัลลภ บุญกิตติเจริญ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดจังหวัดฉะเชิงเทรา ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษา สังกัดจังหวัดฉะเชิงเทรา 4 งาน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามขนาดสถานศึกษา 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และ ขนาดใหญ่ แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สุชิน โกษณงค์ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง บทบาทของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี จากผลการวิจัยพบว่า ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และจากการเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในการบริหารงาน จำแนกตามขนาดสถานศึกษาเล็ก กลาง และใหญ่ โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน แต่ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา และด้านเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดใหญ่ มีบทบาทมากกว่าประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาขนาดเล็ก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ปัญหาที่พบมากและแนวทางการแก้ปัญหา ในการปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่โดยตรงของประธานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่สำคัญมี 3 ประการคือ ปัญหาการขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ มีแนวทางแก้ปัญหาคือจัดให้มีการประชุมอบรมสัมมนาให้ความรู้และความเข้าใจ ปัญหารองลงมาคือไม่มีเวลาศึกษาข้อมูลได้ทั้งหมดเพราะข้อมูลมากเกินไป มีแนวทางแก้ไขโดยจัดทำเอกสารสรุปข้อมูลสาระสำคัญ วางแผนและกำหนดพฤติกรรมการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจน และปัญหาจากการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะประธานการประชุมคือคณะกรรมการไม่กล้าแสดงความคิดเห็น แนวทางแก้ไขคือจัดกิจกรรมให้คณะกรรมการสถานศึกษาร่วมแสดงความคิดเห็นและกล้าแสดงออก

รุ่งทิพา เกษติ (2547, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรีในภาพรวม 12 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และจากผลการเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี จำแนกตามขนาดสถานศึกษา ในภาพรวมพบว่ามีผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านปัญหาการมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในสถานศึกษาที่จัดการศึกษา ช่วงชั้นที่ 3 - 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี ทั้ง 4 ด้านคือการบริหารจัดการด้านวิชาการ การบริหารจัดการเรื่องงบประมาณ การบริหารจัดการงานบุคคล การบริหารทั่วไป พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจ บทบาทหน้าที่ของตนเอง มีภาระกิจส่วนตัวมาก ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมตามที่กำหนดได้ และสถานศึกษาไม่เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นและร่วมดำเนินการ ส่วนแนวทางแก้ไขปัญหาคควรกำหนดให้มีการประชุม สัมมนา อบรมเชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ในการมีส่วนร่วมบริหารงานกำหนดระยะเวลาการประชุมให้แน่นอนโดยแจ้งให้ทราบล่วงหน้า และเปิดโอกาสให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโอกาสได้แสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ

สุชาติ สุขเกษม (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาบทบาทหน้าที่ในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ ด้านการบริหารงานวิชาการ ด้านการบริหารงานงบประมาณ และด้านการบริหารทั่วไป ตลอดจนภาพรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านการบริหารงานบุคคล มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และการเปรียบเทียบบทบาทหน้าที่ในการบริหารของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครสวรรค์ เมื่อจำแนกตามสถานภาพในการปฏิบัติหน้าที่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ขนาดโรงเรียนและลักษณะความเป็นตัวแทนในคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในรายด้านทุกด้านและภาพรวม พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำเริง กล้าหาญ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 3 จากผลการวิจัย พบว่า สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานโดยรวมอยู่ในระดับมาก และในการเปรียบเทียบสภาพ

การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพคณะกรรมการ ศักยภาพในการพัฒนาโรงเรียน และขนาดโรงเรียน มีผลต่อการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. งานวิจัยต่างประเทศ

ฟอลลอซซี (Falozzi, 1981, p. 1481) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รูปแบบของชุมชนต่อการเข้าไปเกี่ยวข้องกับกำกับการตัดสินใจของโรงเรียนท้องถิ่น ในรัฐนิวเจอร์ซีย์ ประเทศสหรัฐอเมริกา โดยสอบถามคณะกรรมการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ใช้ในการจัดการศึกษาควรขยายออกไปเป็นรูปแบบของชุมชนเมืองด้วยส่วนฝ่ายชุมชนควรเสนอแนะนโยบายที่ตรงกับความสามารถของตน และสิ่งที่โรงเรียนควรคำนึงถึง คือ ความรับผิดชอบกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นและอยู่ในวิสัยที่เป็นไปได้การปฏิบัติจะต้องเป็นไปอย่างต่อเนื่อง

ฮาโรลด์ (Harold, 1983, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเกี่ยวกับอำนาจบทบาทของคณะกรรมการโรงเรียนในการบริหารการศึกษาระดับท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบายและการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาของท้องถิ่น

อเมนูเทคา (Amenu-Tekaa, 1988, p. 2168) ได้ศึกษาทัศนะของชาติอินเดียแดงเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัยพบว่า การจัดการศึกษาของชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชนงานวิจัยของอเมนูเทคา เน้นการมีส่วนร่วมจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารและครูจะต้องมีบทบาทช่วยส่งเสริมด้วย

ชูเลอร์ (Schuler, 1990, p. 1293) ได้วิจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซตา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ พบว่าประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วมทั้งนี้การเข้าร่วมที่ไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากการขาดการประสานงาน

มิลเลอร์ (Miller, 1996, p. 475) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐเดอโรเรียน โดยได้ทำการศึกษาสภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียนในปัจจุบันและบทบาทหน้าที่ที่จะต้องดำเนินการในอนาคต ผลการวิจัยพบว่า การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับคณะกรรมการโรงเรียน มีความสำคัญมากต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่อย่างเต็มบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียนต้องการที่จะทำหน้าที่อย่าง

เต็มบทบาท และตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาจำเป็นต้องมีคณะกรรมการโรงเรียน

ปาร์ค (Park, 2000, p.239) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างชุมชนโรงเรียนที่ปกครองตนเอง : การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานในเกาหลี ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการโรงเรียนไม่มีบทบาทตามที่คาดหวัง อำนาจในการตัดสินใจด้านหลักสูตรงบประมาณ บุคลากร ยังอยู่ที่ส่วนกลาง รัฐบาลและเขตการศึกษาไม่ได้กระจายอำนาจให้โรงเรียนพอเพียง

ในปัจจุบันคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่มีบทบาทต่อการจัดการเรียนการสอนในแต่ละสถานศึกษา เนื่องจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้เข้ามามีส่วนร่วมและมีบทบาทหน้าที่ในหลาย ๆ ด้าน ได้แก่ กำหนดนโยบาย แผนแม่บท และแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปีของสถานศึกษา รวมทั้งให้ความเห็นชอบในการจัดทำสาระหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับและติดตาม การดำเนินการตามแผนของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุน การศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึง และมีคุณภาพได้มาตรฐาน ส่งเสริมเด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มศักยภาพ อีกทั้งร่วมเสนอแนวทางและมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ สถานศึกษา ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน และท้องถิ่น ให้ความเห็นชอบ และรายงานผลการดำเนินงานประจำปี ของสถานศึกษาก่อนเสนอต่อสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษา หรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานตามระเบียบตามที่เห็นสมควร รวมทั้งปฏิบัติการอื่นตามที่ได้รับมอบหมายจากต้นสังกัดของสถานศึกษานั้น ๆ และจากที่ได้กล่าวมานั้น จะเห็นได้ว่า คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทสำคัญมากต่อการดำเนินการของสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งความสำคัญด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา ดังนั้น การศึกษาการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอน จะทำให้ทราบถึงบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาทำการศึกษาวิเคราะห์และนำผลจากการศึกษาที่ได้นั้นมาใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่อไป